

Թեանց դեղ օղին կը սեպէր , բաց 'ի
գաւաթ մը օղիէն ուրիշ բան չիմեր ,
Հազիւ ժամ մը կ'անցնէի վրան , խեղճին
ցաւերը այնպէս կը սաստկանան , որ կը
յուսահատին կենացը վրայ . կնիկը կը
վազէ բժշկի . առտուն բժիշկը կը հաս-
նի , բայց կօշկակարին մարմինը ինչուան
ան ատեն սաստիկ ուռելով , քիչ ատե-
նէն կը մեռնի : Երեւոյճ կիներ կուլար յու-
սահատաբար , բժշկին ալ մեծ ցաւ ե-
ղաւ , տեսնելով որ ասոր մահուանը
պատճառ պարզ որկրամոլութիւնը և
տգիստութիւնը եղեր է . վասն զի սա-
լորին թթուութենէն ժանգառ կապե-
լով անօթը թունաւորեր է . վերջն ալ
խմած օղին աւելի վնաս ըրեր է և մա-
հր շուտով հասուցեր է :

Բմպեւեաց մէջ մէկհատիկ առողջա-
րարն է ջուրը, որ թէ կը զովացընէ,
թէ թեթեւութիւն կուտայ, և թէ
միշտ մարդուս գէշ արիւնները կը մաք-
րէ, մէկ խօսքով ստամոքսի, աղեաց և
ջղաց զօրանալուն մի միայն օգտակար
գեղ է: — Ինոնք որ սովորութիւն ու-
նին ամէն օր խահուէ, կաթ կամ ա-
սոնց նման տաքցուցիչ բմպեւիքներ խմե-
լու, այսպէսով արիւննին շատ կը տաք-
ցընեն, և գրեթէ ամէն ոգեղէն բմպե-
ւեաց յաճախութիւնը փնասակար է:
Տղաքը պէտք չէ վարժեցընել որ խա-
հուէ խմեն, ևս առաւել ուրիշ ոգեղէն
բմպեւիք՝ որ թոյնէն աւելի կը փնասեն
անոնց մատաղ հասակին: Եւ որ գինին
զուտ կը խմէ՝ առանց քիչ մը ջուր խառ-
նելու, շատ անգամ սաստիկ տաքութե-
ն և շնչարգելութեան մէջ կ'իյնայ, և
քանի՜ քանի գործաւորներ կը մեռնին,
անյազաբար ջրի տեղ շատ անգամ գինի
կամ օղի խմեցնուն պատճառաւ:

Դատ փնտասկար բան է ջերմոտանե-
րու կամ ԾԾԻ ունեցող տղոց գեղի տեղ
պղպեղով խառնած օղի խմյրնելը . խո-
րունկ ձմեռուան մէջ ձիւնապատ տե-
ղեր բնակող կամ քաղղներն ալ պէտք
է զգուշանան աս ըմպելիքէն , որ ցրտէն
աւելի մեծ վտանգի մը չհանդիպին :

ጥናታዊ ምርመራ

ԵՐԿՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

[illegible]

ԼՍԵՐԻԿԱՅԻ մէջ Ս'իսիսի գետը զարմանալի երևոյթներ ունի դիտելու արժանի։ Ս'եծամեծ մրրիկներէ ու ջրերու յորդութենէ շատ անգամ կը հանդըպի որ լեռներու վրայի մեծամեծ ծառերն ու անտառները կը խլուին, ու ջրերու բռնութեամբ կը քշուին ձորերու մէջ, բայց անոնցմէ շատն ան խռովութեան ատենը կը թաղուին հողի ու աւազի մէջ։ շատն ալ կան որ Ս'իսիսի փիին երեսէն քշուելով չափաւոր տեղ մը երթալէն ետքը կ'արգելուին կը մընան։ ասանկ դիպուածի մէջ յայտնի է որ ճամբան գոցուելով վերէն եկած նորանոր փայտի կտորուանքը, խտան ու տերևը, ծառի ճիւղերը, կենդանեաց սատակներն, փրփուրը, և այլն, առջի արգելուած ծառերուն վրայ իրենք ալ կ'արգելուին կը մնան, և քանի կ'երթայ իրարու հետ կը խառնուին։ Ս'ամանակ անցնելով փոթորիկներէն վերացած հողն ու աւազը կը լեցուի ասոնց վրայ, որ հարկաւ ջրին տակը չեն կրնար իջնալ, և քանի կ'երթայ կը թանձրանան ջրին վրայ կեցած մարմինները ու կամուրջի պէս տեղ մը կը ձևանան, որուն վրայէն երկրցիք կրնան անցնիլ դառնալ, որուն Լ'մերիկացիք իրենց լեզուով Ս'աֆի կ'ըսեն։ Եւ որովհետեւ ջրին երեսը կեցած են աս դիզուած նիւթերը, հարկաւ ջրին բարձրանալու ու ցածնալու ատենը կը բարձրանան ու կ'իջնան։ Իսկ եթէ ուրիշ անգամ ալ հանդըպի որ դարձեալ լեռներէն յորդ ջրերուն կոխելովը աս արգելած փայտերը խլուին, կ'երթան ինչուան ծով։

Հոս դիտելու բան մը կայ որ Միսի-
սիփիի ջրերուն սկզբնաւորութեան ձու-

րերն ու հեղեղատները հիւսիսէն կը սկսին , ու հարիւրաւոր մղոն տեղ դէպ 'ի հարաւ երթալէն ետքը հարաւային ծովը կը թափին . հեռաւորութեանը օրինակ մը տալու համար դնենք թէ սկզբնաւորութիւնը ըլլար Սոսկուա քաղաքը ու ծով թափած բերանը Կոստանդնուպօլիս : Բնիկ կը հետեւի որ , ինչպէս յայտնի է ամենուն , հիւսիսային աշխարհքներուն բոյսերն ու ծառերը աննման ըլլալով հարաւային աշխարհի մէջ եղած բոյսերուն ու ծառերուն , երբոր ջրերուն բռնութեամբ բերուած ծառերը հիւսիսէն դէպ 'ի հարաւ կը քշուին , հարաւէն դէպ 'ի հիւսիս վազող գետերուն ձեռքովն ալ հարաւային բոյսերն ու ծառերը դէպ 'ի հիւսիս կը քշուին : Բոլոր համար է որ Սիսիփիի բերնին մօտ կը գտնուին հարաւային երկրի յատուկ ծառեր . որ բնական կերպով ան տեղուանքը ցուրտ ըլլալով չեն կրնար բուսնիլ , բուսնելու ալ ըլլային՝ չեն կրնար այնչափ երկայն ապրիլ ու հաստընալ :

Բնիկէն ետքը խիստ աղէկ կրնանք մեկնել նաև Ենիսէյք գետին բերանը գտնուած ոսկորներուն պատճառը : Բն գետը որ Սիպերիայի ամենէն մեծ գետերէն մէկն է , կ'ելլայ միջին Բիայի տաք լեռներէն ու կ'երթայ կը թափի հիւսիսի ծայրը Սաուրցեալ ծովը : Բոլոր բերնին քովերը միշտ կը գտնուին մեծաւ մեծ փղերու ու տաք երկրի կենդանեաց ոսկորներ ու ակօսներ , որ ան տեղի ժողովրդեան վաճառքի նիւթ եղած է , որուն համար մասնաւոր տօնաւաճառ ալ ունին : Բն փղերուն սկիզբը մտածելով , (որովհետև փղերը տաք երկրի կենդանի են , և պաղ աշխարհ չեն կրնար դիմանալ , և թէ հոն գտնուած ոսկորներուն ալ այնչափ բազմութիւնը դիպուածական բան չէ) , երկրաբաններէն ոմանք գրին թէ ատենով Սիպերիայի և ուրիշ ցուրտ աշխարհքներու կլիմաները Բիայի ու Վիբիկէի տաք կողմերուն պէս տաք եղած պիտի ըլլան ու ետքը պաղեր են : Բն կերպով իրաւ է որ ոսկորներուն սկզբնական պատճա-

ռը աղէկ կը մեկնուի , բայց մենք առանց կլիմայի փոփոխութիւն ընդունելու ալ կրնանք մեկնել վերի ըսած կերպով . այսինքն Բիայի տաք կողմերուն վրայ , ուսկից որ Ենիսէյք գետին ծագումն է , եղած է ատենով ջրերու յորդութիւն և զանազան խռովութիւն , անանկ որ ան ատենի փղերէն ու անոնց նման կենդանեաց շատը կոտորուելով իրենց սատակները ջրերու ձեռքով քշուեր են ինչուան հիւսիսային կողմերը , ուր որ ինչուան հիմա կը գտնուին ըսինք փղի , առիւծի ու վագրի ոսկերոտիք :

Սոյն կերպով կրնանք մեկնել նաև Եւրոպայի ածխահանքերուն սկիզբը : Սոյն զի հանքային ածուխին սկիզբը փայտ ըլլալուն , և մասնաւորապէս Պտեր՝ ըսուած ծառը ոչ ոք կը տարակուսի . որոնց մեծութիւնը 60^{էն} ինչուան 70 մեթր կը գտնուի հանքի մէջ ածուխ դարձած . իսկ հիմա Եւրոպայի մէջ մեծցածը ցած թուի պէս է . ուրեմն ինչպէս կրնանք միաբանել ասիկայ հանքին մէջ գտնուածին հետ : Բնիկ որ վերի մեկնութեամբ չդնենք , թէ աս մեծամեծ պտերները տաք երկրներէն ջրհեղեղներու ձեռքով քշուելով Եւրոպա եկած են , և երբոր ջրերը ցածցեր են՝ նոյն փայտերը լճերու մէջ մնալով ածուխ դարձեր են , ըսել է թէ ձիւթային գոյացութիւն մը անոնց մասանց մէջ մտնելով կամաց կամաց 'ի ձիւթային քար փոխարկեր է , ինչպէս որ հանքաբանութեան ուսումը կը սորվեցնէ :

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Բնուշ Բուշան :

Բն թուշներ որ իր թմրած և ծոյլ բնութեանը համար Բնուշ ըսուեցաւ մեծամարմին է և ուժով . կտուցը սուր ու զօրաւոր , թւերը երկայն և ոտուրները լայն : Բնեւին չգիտեր թշնա-